

קבלת שבת

שנה ט' - עלון דו שבועי ■ מוסף במעל 9000 עותקים בכל הארץ

חג השבועות

התורה היא החיים, והחיים הם התורה!

מובא בגמרא בסוטה (דף לה): "דרש רבא, מפני מה נענש דוד, מפני שקרא לדברי תורה זמירות, שנאמר (תהלים קיט, נד): 'זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי'. אמר לו הקב"ה: 'דברי תורה שכתוב בהן (משלי כג, ה) 'התעייף עיניך בו ואיננו' אתה קורא אותן זמירות, הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו, דכתיב (במדבר ז, ט): 'ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש וגו', ואיהו אתייה בעגלתא (שמואל א, ו, יט): 'ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון, משום שראו, ויך אלוקים'."

הקשה מרן פוסק הדור הגרי"ש אלישיב זצוק"ל: מהו קו המשווה בין קריאת דוד לתורה"ק בשם זמירות לבין מה שנאמר לו 'התעייף עיניך', ומדוע הכשילו הקב"ה בהלכה זו דווקא של נשיאת הארון?

אלא, ביאר רבינו, דוד המלך קרא לתורה זמירות. **משל למה הדבר דומה**, לאדם שיש לו חוש נדיר לחזנות, והיה נותן את כל הון ביתו כדי לשמוע פרקי חזנות, שוכח הוא לאכול ולשתות, וכל כולו נתון בעולם הנגינה. והנה, כאשר הוא שקוע בכל גופו להאזין לחזן מומחה ביותר, פתאום התחילו להפגין את העיר וכל אחד רץ כל עוד נפשו בו כדי למצוא איזה מקלט להציל את נפשו, הלא מובן שהיהודי הזה, עם כל תשוקתו לפרקי החזנות, יגוס כמפני הארי כדי למצוא מחסה.

וזו היתה קריאתו של דוד המלך ע"ה לתורה בשם זמירות, כוונתו היתה שהתורה מתוקה ונעימה כמו זמירות.

אך הטענה עליו היתה, שהרי התורה הקדושה נקראת 'עוף', כדאמרו חז"ל בגמרא בברכות (דף ע"ה): 'אל העוסק בתורה - ייסורין בדליו ממונן, שנאמר (איוב ה, ז): 'ובני רשף יגביהו עוף ואין עוף אלא תורה' - 'התעייף עיניך בו ואיננו'.

אסור לאדם להסיח דעת מהתורה, כאילו היתה אור לנשימה, גם בשעה שתותחים רועמים, וכמשל הידוע של רבי עקיבא (ברכות ס"א), על אותו שועל רעב שהיה מהלך על שפת הנהר וקרא לנגים: מה לכם בורחים תמיד מפני רשתות של הדייג? בואו, עלו ליבשה, ונחיה כלנו בשלום, באחוז וברעות. ענו לו הדגים ברוב חכמתם: ומה במקום חיותנו - כך אנו מתייראים, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה!

אף אנתנו, **הטעם מרן הגרי"ש אלישיב**, צריכים להרגיש תמיד שהתורה"ק היא החיים עצמם, כמו שנאמר בה 'כי היא חייה' - כמו הדגים שמבינים כי המים אינם עוד דבר שמוסיף להם חיים, אלא המים עצמם הם החיים - כך התורה היא החיים ממש, ואין ניתן לדמותה לזמירות!?

לכן הוכשל דוד בהלכה זו של נשיאת הארון, דנהה הלויים היו נושאים את ארון הברית על גבם מרחקים גדולים במשך עשרות שנים, בעוד השמש קופחת בעוז על פניהם, ונאסר עליהם לשאת את הארון בעגלות, ואכן לבסוף הארון היה נושא את נושאו והם כלל לא הרגישו בכובדו, וזה מה שרצו לרמוז לו: התורה צריכה להתבטא אצל המוסדות במסירות נפש ולא כדבר הנאה."

ונאים הדברים למי שאמרם!

(גדולה שימושם)

היום שבגללו רק רב יוסף סימא את עיניו - פנינה מתוקה מדבש!

מובא בגמרא בפסחים (דף סח): "רב יוסף ביזמא דעצרתא אמר: עבדו לי עגלא תלתא (היה מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה - ר"ש), אמר: אי לאו האי יומא דקא גרים (שלמדת תורה ונתימרות) - כמה יוסף איכא בשוקא?" (הרי אנשים הרבה בשוק ששמך יוסף, ומה ביני לביןם?) **המפורשים מתפללים**: כיצד זה עומד רב יוסף, שאמרו עליו חז"ל (בסוף מסכת סוטה) שהיה גדול במידת הענוה, ומתפאר שהודות ללימוד התורה הוא נעלה ומרומם יותר מכל אותם אנשים בשוק ששמן יוסף? היתכן?

ועוד צריך להבין, מדוע דוקא רב יוסף אמר זאת, ולא תלמיד חכם אחר?

פנינה מתוקה מדבש בעיני זה, נאמרה על ידי הגאון רבי אפרים ברמן זצ"ל, בעל "המדרש וההגיון" (תלמיד הגאון רבי אייזיק שר, ראש ישיבת סלבדוקא):

ידועים דברי הגמרא בקידושין (דף לא): "אמר רב יוסף, מריש הוה אמינא, מאן דהוה אמר לי הלכה כר' יהודה, דאמר: 'סומא פטור מן המצוות' - עבידנא יומא טבא לרבנן, דהא לא מיפקידנא והא עבידנא, השתא דשמעיתא להא דאמר רב חנינא: 'גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה', אדרבה, מאן דאמר לי אין הלכה כרבי יהודה - עבידנא יומא טבא לרבנן."

הסבר הדברים: רב יוסף, שהיה סומא, אמר כי מתחילה היה סבור שגדול מי שאינו מצווה ועושה יותר ממי שמצווה ועושה (כי עושה הוא מרצונו, ללא שחיוב בכך, שהרי לא נצטווה), היה רגיל לומר כי מי שיבוא ואמר לו שהלכה כרבי יהודה הסובר שסומא פטור מכל המצוות - יעשה רב יוסף סעודה לתלמידים, שהרי הוא אינו מצווה ובכל זאת עושה. אך עתה, מששמע שרבי חנינא אמר שגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (מפני שהמצווה ועושה דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצות בוראו - **תוספות** עבודה זרה ג), הרי אדרבה, מי שיאמר לו **שאיין הלכה כרבי יהודה**, אלא סומא חייב בכל המצוות - אז בזכותו יעשה סעודה, כי אז יתברר שאף הוא, למרות היותו סומא, נחשב 'מצווה ועושה'.

והנה, הר"ן (שם) הביא דבר נורא שאמרו באגדה: שרב יוסף סימא את עצמו כדי שלא יוכל להסתכל מחוץ לד' אמותיו. ולכאורה, איך עשה רב יוסף כדבר הזה, והלא אמנם הרויח במה שלא עבר על הדין שאסור להסתכל חוץ לד' אמותיו, אך לעומת זאת הפסיד את כל מצוות התורה, שהרי סומא פטור מכל המצוות? אלא, בהכרח שבעשותו זאת סבר רב יוסף שמי שאינו מצווה ועושה גדול מן המצווה ועושה, ואם כן לא רק שלא הפסיד - אלא אף הרויח, שהרי עתה הוא 'אינו מצווה ועושה'.

רק מאוחר יותר, כאשר הגיעו לאוזני דברי רבי חנינא, שהמצווה ועושה גדול ממי שאינו מצווה ועושה, הצטער רב יוסף עד מאוד על שסימא את עיניו ונפטר מן המצוות, ומאז החל לחפש הוכחות כי סומא חייב במצוות, כדי להיות בגדר 'מצווה ועושה', ועל כן הכריז כי מי שיבא לו ראייה לכך - יעשה יומא טבא לרבנן.

אך כאן, מטעים בעל "המדרש וההגיון", מתבקשת לכאורה קושיה עצומה: מדוע חיפש רב יוסף הוכחה שתסתור את דעתו של רב יהודה ותקבע כי סומא חייב במצוות, ולא ביקש להוכיח שלא כדעת רבי חנינא, שקבע כי 'גדול המצוות ועושה' מדוע היה ברור לו דינו של רבי חנינא -- יותר מדינו של רבי יהודה?

והתירוץ לכך הוא: **חג השבועות!**

שהרי, בליל הסדר אנו אומרים מתוך ההגדה: 'אילו קרבנו לפני הר סיני, ולא נתן לנו את התורה - דיינו', וההסבר לכך הוא: שכשאר הגיעו בני ישראל לפני הר סיני וראו את ההתגלות האלוהית - התרוממו והגיעו למדרגה גבוהה שכזו, שגם בלי נתינת התורה היו מגיעים בדעתם ושכלם לקיים את התורה, כשם שאבות העולם קיימו את התורה עוד לפני שניתנה, אשר על כן אילו קרבנו לפני הר סיני - כבר היתה בכך תועלת גדולה, כי בודאי היינו משיגים שם את התורה ומצוותיה.

אך אם כן, מדוע באמת נתן לנו הקב"ה את התורה? משום שגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, ובנתנו לנו את התורה, הפכנו אנו להיות 'מצווים ועושים'! ומכאן שעצם מתן התורה היא ראייה ניצחת ובלתי ניתנת לערעור לדברי רבי חנינא.

עתה יבנו דברי רב יוסף כפתור ופרח: 'אי לאו האי יומא', של מתן תורה, אלא היינו מגיעים להר סיני ומשיגים בעצמנו את התורה, והיתה זו ראייה שגדול מי שאינו מצווה ועושה, אז 'כמה יוסף איכא בשוקא' - כי אז הרבה צדיקים היו מסמאים את עיניהם כדי שלא להסתכל מחוץ לד' אמותיהם וכדי לקבל יותר שכר כמי שאינם מצווים ועושים, ורק בגלל 'האי יומא', יום מתן תורה שהוכח כדעת רבי חנינא, שגדול המצווה ועושה, ישנו רק רב יוסף אחד!

ולכן ביום העצרת היה רב יוסף אומר 'עבדו לי עגלא תלתא', שיכינו סעודה, כדי שאם יבוא אחד ויוכיח לו שאין הלכה כר' יהודה - יעשה יומא טבא לרבנן, אולם כשאף אחד לא בא והוכיח זאת, אז היה אומר: 'אי לאו האי יומא', שהוא עצמו מוכיח את דברי רבי חנינא - 'כמה יוסף איכא בשוקא!'

ודברי פי חכם חן!

(כמוצא שלל רב - שבועות ומגילת רות)

"וזאת לפנינו בישראל על הגאולה ועל התמורה לקיים כל דבר שלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת התעודה בישראל" (רות ז, ט).

ביאור רעיוני נפלא אודות קנין 'חליפין' הנלמד מפסוק זה, אמר הגאון רבי אפרים צבי אינהורן זצ"ל, מגדולי תמידי בעל 'האבני נזר':

לפי המסופר, הסברו נאמר באוזני רופא מלומד ממוצא יהודי, שהגיע ממרחקים לעיירה הקטנה ונכנס לביקור נימוסין אצל הרב המקומי, במהלכה שוחח עימו בדברי חכמה והגות. במהלך השיחה שאל הרופא: אולי יכול כבוד הרב לבאר לי טיבו שלקנין 'חליפין', שלמדוהו חז"ל מהכתוב במגילת רות "וזאת לפנינו בישראל שלף איש נעלו" - איזה מין 'קנין' זה? מילא 'משיכה' או 'הגבהה', הנעשים בגוף החפץ ואפשר להבין שנחשבים הם למעשה קניין, אך באיזו צורה פועלת 'שליפת הנעל' מרגלו של המוכר כדי להקנות חפץ כלשהו מחפציו לקונה?

השיבו רבי אפרים צבי בהסבר נפלא: קנין חליפין עיקרו בדיבור. האדם המקנה דבר-מה לזולת, נאמן על דברתו ובשליפת הנעל ממחישים אנו את הצידוק הרעיוני שיש לנאמנות זו. כי הנה, הבריאה מורכבת מארבע דרגות: דומם, צומח, חי, מדבר - זו למעלה מזו: הצומח ניזון מהדומם, מהאדמה, לפי שהוא נעלה וחשוב יותר. מאותה סיבה ניזון החי מהצומח, והאדם נזר הבריאה ניזון גם מהחי ומשתמש בו לצרכיו.

ומה מעלת האדם יותר מכל? הוא אומר: שהוא מדבר. את הכתוב "ויהי האדם לנפש חיה", מתרגם אונקלוס: 'לרוח ממללא'. אי לזאת, רק אדם שדיבורו אמת, שעומד בדיבורו, שאכן יש לו מעלה יתירה על פני שאר החי, רשאי לנעול לרגליו מנעלים שנעשו מעורות בעלי חיים, אבל אם הוא מפר את דיבורו ועושהו חולין - מה מותר האדם מן הבהמה, ומה זכותו?

כל זה, סיים הרב את הסברו באוזני הרופא, מרומז כשעושים קנין בשליפת הנעל, כלומר: אם לא תעמוד בדיבורך, אדם - אינך זכאי לנעול אותה! (מרכיבי תורה מעולם החסידות)

